

הלכות ברפת המזון סימן קפג קפג

באר הגולה פז

ט שם פתחה
י הלשבים שם
כ אחרותיים בשם
לכ הילאי גאון
ל אהל-מועד
מ נראיה ג ארנות
ס הראש
שם בקקחיים על
פי היחשולמי
ע הנשבים וכו'
מרשקבירג

או כלי, אין (ט) בקך כלום. ואפלו שנה מהפד או מחבית קטנה (כ) הרי פגום, אבל אם שנה מחבית של עץ גדולה (כא) אין להקפיד. י"ש מי שאומר שאפלו מים פגומים (כב) פסולים למזג בהם כוס של ברכה: ד (כג) לאם היו כוסות המסבין פגומים צריך לתת (כד) מכוס הברכה (ט) לתוכם, (כה) י"ש מי שאומר שאינו צריך (כו) (ועין לקמן סימן קצ וסימן רעא): ה (ט) אם החזיר יין של כוס פגום לתקנו, היין שפסקנו (כז) בשר, משום (כח) דקמא קמא בטיל: ו (כט) יכולין לתקן כוס פגום על ידי שיוסיפו מעט יין, ואפלו על ידי שיוסיפו עליו (ל) מים (לא) מתקן: ז (לב) בישעת (י) הן הדקק מברכין על כוס פגום:

קפג המברך איך יתנהג בכוס של ברפת המזון, ובו י"ב סעיפים:

א ברפת גיא
ב חוקות ותוכ רבט
ג שם בפרקא
ד לפרש תרי"ך

א כוס של ברכה (א) שעון הדרה מבפנים ושטיפה מבחוץ. ב'אם הוא נקי ואין בו (ב) שיורי (ב) [ב] כוסות (ג) אינו צריך: ב' יתן היין לתוכו (ד) חי, עד שמגיע (ה) לברפת הארץ ואז מוזגו להודיע

שערי תשובה

[י] הדקק. עין בה"ט. ועין במג"א שיש נהגין להקפיד אם יש בו פרווריפת, ובטור לא משמע כן. ע"ש. ועין בחוספת-שבת סימן רע"ב ס"ק ט בארץ. ועין בשו"ת שבות-יעקב ח"ג סימן יד דהשורה מפוס על ידי קנה חלל, מן הדין אין הסוס פגום, אף כי יש שיש פגמה להוסיף מעט מים או יין אין להקל. עין שם:
[ל] כוסות. עין בה"ט. וכתב בחפצות-שמותל בהגהת הרא"ש דאף דלא

באר היטב

שם מלא עליו, דהא מלא בעיניו לכ"ע: (י) אין להקפיד. ויש לזהר לכתחלה, כנה"ג מ"א: (כ) לתוכם. קדם שישתה המברך, דכלם ישמו מכוס שאינו נקום, אבל מה שנהגים ששתה המברך ואח"כ שופך לכוסות המסבין שהם פגומים אין לה טעם, ט"ז: (ט) אם החזיר, ודקא בדיעבד אבל לכתחלה אסור לצטות כן, ולכן נהגים להוסיף עליו מעט מהתקנו ובה מתקן ואח"כ שופכין אותו להתקן ואח"כ מוציין אותו מהתקנו לשם ברכה כמ"ש ס"י קפג, עין מ"א ובצפנת-קונים ובשנה"ג ובספר הליכות-אליהו דף ער: (י) הדקק, טוב יותר לברך על יין פגום מעל שאר משקים שאינם פגומים, עטרת-קנים. יש נהגין שנותנין פרוורין של פת ככוס ואומרים שמתקן בכה, וכתב הטור שהוא מנהג שטות, והר"מ וכו' כתבו ספק מקרא דגון ונקב, שהגון ממלא הנקב: (ב) כוסות. פרוש, שיורי יין ששנה בו פת, רש"י. והוא הדין לשמןגהו במפה שרי, מ"א:

משנה ברורה

בטל. ובלבד (כה) שיהיה היין שפסקנו יותר מהיין שבכוס: ו (כט) יכולין לתקן. דענין פגום אינו פסול ממש (כו) אלא פגם בעלמא משום ששתה מפגום מעט, ולכן קשוחור ומוסיף עליו בעשה מתקן בכה: (ל) מים. ודקא (כו) שהיין חזק, שאינו מתקלקל על ידי המדינה. ולא ודקא במים, דהוא הדין בשאר משקים [א"ר]: (לא) מתקן. והוא (כט) שלא יהיו המים עצמם פגומים, שלא שמו מהם, דאי לא הכי אי אפשר לתקן בהם, ליש' אומרים בסעיף ג דגם מים נפגמים בשתיה: ז (לב) בישעת הדקק. שאין לו כוס אחר, ואין לו כפה לתקן הכוס זה, וקא משמע לן, דבהנה אמינא דמוטב לברך בלא כוס כלל, קא משמע לן דענין פגום הוא רק לכתחלה אם יכול לזהר בזה ולא לעפובא. כתבו האחרונים, דבשצריך לברך על כוס פגום, אם יש לו כוס קטן המצויק רביעית ישפך מהגדול לתוכו, דעל-ידיה נמי מתקן הפגימה קצת. יש שמתקנים הפגימה על ידי נהינת פרוור פת, והטור דחה מנהג זה דלא מהני זה לפגימה. ואם אינו פגום רק שאינו מלא, והמה שיש בהכוס יש בו שעור רביעית, לכלי עלמא מהני המלוי אפלו על ידי פתחו, ודקא בחתיכה אחת, דבהרבה יש בו משום מאוס ד"הקריבהו נא" וגו', וגם ארובה, צריך להדיח הכוס מפרוריפת, ודלקמן בסימן קפג סעיף א [אחרונים]:
א (א) טעון הדרהו וכו'. והוא הדין אם (ב) קנחו במפה עד שהוא נקי דשרי: (ב) שיורי כוסות. שיורי יין (ג) ששנה בו פתח: (ג) אינו צריך. וטוב להדיח (ג) אפלו כשאין בו שיורי-פת, אם לא שהוא נקי וצח: (ד) [א"ר]: ב (ד) חי. פרוש, כמו שהוא בלי מדינה, אף שאין ראוי לשותו כף כמות שהוא: (ה) לברפת הארץ.

שער הציון

(י) אחרונים: (ט) מגן-אברהם: (כ) מפר"מגדים: (כא) אליה רבה: (כב) הרא"ש: (כג) מגן-אברהם ומגן-אבירים: (כד) מגן-אברהם. ואף דמדינא קמא לן בסעיף ו דבשפיכה מעט יין או מים לתוכן סגי, באפן זה עדיף ספי דיצאין בזה לכלי עלמא, הינו אף לדעת מהר"מ מראשנבורג דלא סבירא לה העצה דתקון מעט מים או יין שנותנין בתוכו, עין בב"ח: (כט) מגן-אברהם. ולא העמקתי דעת הש"ו והב"ח דסבירא להו דקא בשלישפך מעט מעט או אמרינן קמא קמא בטיל, משום דהאלה רבה ורצה להקל לגמרי, הינו אפלו אם התקנו יש מעט מים או יין ולפי מה שפסק לקמן בסעיף ו דמהני בתקון על ידי חוספה מוטע, ולכן העמקתי הברצת המגן-אברהם דברבא סגי: (כו) מגן-אברהם וש"א, והוא טעם למה לא אמרינן בזה דיתבטל המים והיין בהכוס ששופך לתוכו: (ס) או שיתן רק משהו בעלמא: (כז) ב"ח: (ב) אחרונים, וכונתם שקנחו משני צדדין דמדיא דהדרה ושטיפה שבש"ס: (ג) מגן-אברהם בשם רש"י: (ד) וכן משמע בבית-יוסף, עין שם: (ז) ביין שמוטגו אחר-כך בברפת הארץ:

הלכות ברפת המזון סימן קפג

(ו) **שִׁבַּח הָאָרֶץ**: הגה ויש אומרים דאם היין אינו חזק (ז) אין צריך למזגו (טו), וכן נוהגין באלו הארצות. ויוציאנו מן התבית (ח) לשם (ט) ברנקה (טו בשם רש"י). ונראה דלדין שאין לנו הרבה יין אין צריך רק לשפכו מן הקנקן ששומרים בו היין לשם ברנקה, ותבית לאו דווקא, וכן נוהגין במדינות אלו. וכוס של ברנקה זמלאנו (ט) שיהא מלא על כל גדותיו: **ג** הצריך (י) לחזור אחר כוס (א) (יא) **שְׁלֹם**: **ד** (יב) "מקבלו" (ד) בשתי ידיו, ובשמתחיל לברך נוטלו (ה) בימינו ולא יסיע בשמאל: הגה והינו דווקא (יג) שלא תגע השמאל בפוס, אכל אם נותן השמאל פחת הימין (י) (יד) לסייעה (טו) מטר (כ"ו בשם שו"ת הלכות). (טז) ומגביהו מהקרקע טפח אם הוא יושב על-גבי קרקע, ואם הוא מסב בשלחן מגביהו מעל השלחן טפח, ונותן בו עיניו (יז) שלא יסית דעתו: הגה (יח) ועל-כן אין לוקחין כוס שפיו צר, שקורין (י) גלוק-גלא"ז, לברך עליו. (יט) "ומשגרו" (ס) [מן] לאשתו שתשתה

ד טור בשם יט
קמ"ט ה שם
בגמרא ו טור וכן הוא
בירושלמי ז שם
בגמרא ח שם

באר היטב

(3) **ברנקה**. כי חי פרושו פרישק"ו. ולדין ישלה לקנות מחנני סמוך לברנקה כדי שיהא חי, מ"א: (א) **שְׁלֹם**. ואפלו נשבר בסיס שלמטה פסול, א"כ בשעת הדחק, מהרי"ל, ועין שכנה"ג: (ד) **בשתי ידיו**. עין תשובת חכם צבי סימן קסח שקוב: דווקא המברך צריך שישל הכוס בידו, ע"ש: (ה) **בימינו**. וצמדי הכוס על פה ימינו והאצבעות יהיו זקופים סביב הפוס, והסוד: ואתן ה' אצבעות על גביהם ממש, ע"ש ועין בית-יצחק סימן קעד. לא יטל הכוס בכתי הידים רק יסירם קדם, מהר"ם: (ו) **לסייעה מתר**. ב"ח כתב: אם תופס בימין באמצע הכוס מתר לשום יד השמאל פחת הכוס, ומ"א חולק עליו, וט"ז אוסר אפלו בנתן השמאל פחת הימין לסייע, דלא כהרמ"א, ע"ש. כתב הש"י: ראיתי הרבה בני-אדם שאינם ממלאין הפוס ממש, וכמ"א כתב שיהא מלא: וצ"ל הטעם, שאם זהא מלא הרבה ישפך והפחה, וכמ"ש אין מעבירין כוס מלא על האכלין: (ז) **גלוק-גלא"ז**. ט"ו ומ"א הקשו דמג"ל שיתן עיניו בינו, דלמא די שיתן עיניו בפוס: ע"כ העלה הש"י דאם אין בקלות כוס אחר ברוך ע"ז ואין פאן חשש פסול, ע"ש ועין בשכנה"ג: (ח) **לאשתו**. אפלו לא אכלה עמהם, כ"מ בגמרא גבי עבדא דילתא:

שערי תשובה

עדיין עטור מפל קיום אין לעשות להפך, ואין להניח פלים ריקים על השלחן בעת בהמ"ז, וירולים נהררים בזה, ע"ש הביאו בהר"י: [ס] **לאשתו**. עין בה"ט. והטעם, כדי שמתברך. וכסב הפרשה דמהאי טעמא והפשט המונח קצת שלא לשתות בין איש לאשתו, והביאו באלה רבה:

משנה ברורה

ראשיתן אפלו כשהוא מברך בתידי בלי כוסי"י: **ד** (יב) **מקבלו בשתי ידיו וכו'**. כתב הש"י דהטעם הוא, כדי להראות תביבות קבלת הכוס עליו, ואת-כך איתנו ביד אחד שלא יהא נראה עליו כמשוי, וביד ימין, שהוא העקר והתשוב: (יג) **שלא תגע וכו'**. הינו, (טו) אפלו אם ירצה לאחו הכוס ביד ימינו באמצע הכוס וביד שמאלו יאחזנו מתחתיו: (יד) **לסייעה**. פרוש, שהכוס מנח על פה ימין, ונותן השמאל מתחת לסמך יד הימין: (טו) **מתר**. בינו שאין נוגע בהכוס. (טז) והאחרונים כתבו דיש להחמיר בזה אם לא לצרף. כתב השל"ה: על-פי הקבלה נכון שיעמיד הכוס על פה ימינו והאצבעות יהיו זקופים סביב. (יז) לא יטל הכוס בכתי ידים, רק יסירם מקדמם: (טז) **ומגביהו וכו'**. כדי שיהא נראה הכוס לכל המסבין ויסתכלו בו: (טז) **ומגביהו וכו'**. ובגמרא מסמך לה אקרא דכתיב "כוס ישועות אשא" וגו': (יז) **שלא יסית דעתו**. מן הברכה: (יח) **ועל-כן אין לוקחין וכו'**. שלא יוכלו להסתכל במה שבתוכו. (יח) והאחרונים הקשו על זה, דכוננת הגמרא מה שאמר "נותן עיניו בו" הינו בהכוס ולא במה שבתוכו, ועל-כן אין להקפיד בזה אם אינו יכול להשיג בקל כלי אחר: (יט) **ומשגרו לאשתו וכו'**. שעל-ידי כוס של ברנקה מתברכת האשה, ואפלו לא אכלה האשה עמהם. ואם יש עוד אורחים אצלו, יתן גם להם לטעם מהכוס של ברנקה, וכמבאר לקמן בסימן קצ סעיף א ובסימן רעא סעיף יד, עין שם. ואם אורח מסב אצל בעל-הבית וברך על הכוס, יתן גם לבעל-הבית לשתות מכוס של

פרוש, (ס) לתחלת ברפת הארץ: (ו) **שִׁבַּח הָאָרֶץ**. שגינה חזק, שצריך למזגה במים. ועין בבית-יוסף שקתב, דבמדינתו נהגו העולם למזג במעט מים אף קשאין הינות חזקים, עין שם הטעם: (ז) **אינו צריך למזגו**. משום דראוי לשתותו כמות שהוא: (ח) **לשם ברנקה**. הינו, שיוציאנו (ו) סמוך לברנקה מן התבית לשם ברנקה, ולא יוציאנו מקדם וישתהא בפלי: וזהו (ו) רק למזגו מן הסבך: (ט) **שִׁיחָא מְלֵא וכו'**. ואף שנגיל לשפך קצת על-ידי-זה לארץ. ויש שאין ממלאין אותו גל-כף מטעם זה, ואפלו הכי (ס) שם מלא עליו. ודע, דמלא הוא רק למזגו לכתחלה ואינו מעפופ, אם אף יש בהיין שעור רביעייה, וכמו שכתבתי בסימן רעא במשנה ברורה סעיף-קטן מב, עין שם: **ג** (י) **לחזור וכו'**. מלשון זה משמע דהוא רק לכתחלה ואין עכוב בדבר: (יא) **שְׁלֹם**. שלא יהיה גוף הכוס שבור ולא פגום בשפתו אפלו (ט) חסרון מועט ויבנסוק (י) יש להקפיד לכתחלה (י"א) אפלו בלא חסרון כלל. וכן אם גוף הכוס שלם רק בסיסו נשבר, גס-כן יש להקפיד, (יב) ואפלו יכול לעמד על בסיסו, (יג) אם לא שאין לו אחרים יש להקל (יד) בקל זה. ובכסוי פלים אף שלא נעשו לקבלה, גס-כן אין להקפיד אם אין לו אחר [א"ר]. כתב המגן-אברהם בשם הב"ח: גרא שמים לא יברך במצנפת, רק ישים הפוכע על ראשו, ויש שנוהגין גס-כן להתעטף בפגד העליון, דכל זה הוא בכלל עטוף הנאמר בגמרא אצל כוס-ברנקה: (כ) וכן נהגו כהיום בישאל בעת ברפת-המזון שמשמין הכובע על

שער הצינון

(ה) בבית-יוסף: (ו) מגן-אברהם: (ז) כדי לעאת כל הפרושים בלשון יחי' [יש] שפרושי יחי' מה שאנו קורין בלשון לעו פרי"ש [דעינו סמוך לברנקה [טור]: (ח) ט"ז ואלה רבה ושאר אחרונים, וכן מוכח ברא"ש פרק שלשה שאכלו סימן לה לשיטת רבנו חם, עין שם: (ט) באלה רבה כתב: אפלו רק חסרון כדי תגירת צפון, ופרי-מגדים כתב על זה דהמרא היא: (י) אלה רבה: (י"א) הינו אפלו אם אין היין נוסף דרך הסדק: (י"ב) אלה רבה ושי"א: (י"ג) אלה רבה ושי"א. ולא באר פנתם, אם אפלו קשאנו יכול לעמד על בסיסו כלל, או אפשר ובאפן זה אינו חשיב כוס כלל, ודומקא דנטיילת ידים בסימן קנט; ואף דאלה רבה מקל בכסוי פלים, אפשר דהכא גריעא טפי, דהתם הלא יכול להחזיק רביעית אלא שלא נעשה לקבלה, מה שאין כן הכא. ועין בעלת-המנין דמשמע מנה דמקל בזה בדלא אפשר לה באחר, ואף-על-פירכן למעשה צריך עיין: (י"ד) הינו אפלו בכוס שהוא שבור בשפתו, בינו ששאר רביעית מפנוי למטה, מן משמע מפר-מגדים. ופשוט דאם יש נקב בשולו על-ידי-זה אינו יכול להחזיק רביעית, אין על זה שם כוס כלל והוא לעפוקא אפלו בשעת הדחק: (י"ה) כוס של ברפת-המזון וקדוש צריך להחזיק רביעית, כמבאר בקמ"בם פ"ח ז מהלכות ברנות הלכה יד ופרק כט מהלכות שבת הלכה ז: (י"ו) והנה הב"ח פליג על רמ"א בזה, ומסיק המגן-אברהם בהרמ"א, ובלאו הכי דיעא דרמ"א גס-כן ופיא מאד, דלדעת הטור יש להחמיר בזה כמו שכתב הש"י ומגן-אברהם, וכתב דלא להוסיף עלה: (י"ז) ומגן-אברהם: (י"ח) מגן-אברהם ואלה רבה בשם מהר"ם: (י"ט) ט"ז ומגן-אברהם והג"א:

תרגום: 1 טרי.

הלכות פרשת המזון סימן קפג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

וְאֶפְלוּ כִּי שֵׁם מְלֵא עֲלֵיָהּ. וְדַע, דְּמֵלֵא הוּא דַּק לְמַצְנֵה לְכַתְּחֵלָה וְאֵינוֹ מְעַפְּבֵי, אִם אֵף יֵשׁ פְּתִיחַ שְׁעוֹר רְבִיעִית⁶.

4 והוכיח כן הגרש"ז אויערבך (שערי הברכה פ"ו הערה קמו) מדברי הגמרא (ברכות נב, ב) שכתוב שניצוצות אחריו הכוס לא שכיחי, ואם נאמר שצריך למלאותה על גדותיה, הרי מצויים מאד.

5 ואם הכוס אינה מלאה, כתב לעיל (סי' קפב ס"ק לב) שיכול לתת בתוכה פת כדי להגביה את היין. דווקא אם נותן חתיכה אחת, אבל אם נותן הרבה יש בזה משום מיאוס, ואסור.

6 ושיעור רביעית במונניו, לפי שיעור חז"א (קונטרס השיעורים) הוא 150 סמ"ק, וסימנך 'כוס הגן', ולפי שיעור הגרא"ח נאה (שיעורי תורה) הוא 86 סמ"ק, וסימנך 'כוס'.

[משנ"ב ס"ק י]

לְחֵזֶר וְכִי⁷.

7 ומצד הידור מצוה, כתב המקור חיים (לבעל החות יאיר קיצור הלכות ס"א) שעדיף כוס מכסף מכוס זכוכית [וראה מש"כ הכף החיים (סי' תעב ס"ק יא) לענין ארבע כוסות, שמי שהשיגה ידו שיקח כוס מכסף על פי הסוד].

[משנ"ב ס"ק יא]

גַּם-כֵּן יֵשׁ לְהַקְפִּידָהּ וכו', אִם אֵין לוֹ אֶחָד⁸ וכו', הַנֶּאֱמָר בְּמִקְרָא אֶצֶל פּוֹס-בְּרִכָּה¹⁰ וכו', כִּשְׁהוּא מְבָרֵךְ בְּיַחֲדֵי כְּלֵי פּוֹס¹¹.

8 ולגבי כוס חד פעמית, כתב בשו"ת אגרות משה (אריח ח"ג סי' לט) שאין להשתמש בה לכוס של ברכה, משום שטוס העומדת לזריקה לאחר השימוש, אין לה שום חשיבות. אך אם אין כוס אחרת יתכן שיש להקל בדבר. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' כג) להחמיר בזה, אך צידד שאם אין לו כוס אחרת, יכול ליחד כוס זו לשימוש קובע, הואיל ובעצם ראויה לכך, ולקדש עליה. וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ו תשובה כב פמ"ז תשובה יב), וכן דעת הגר"י קניבסקי (ארחות רבינו ח"א עמ' ק). דעת הגר"י קרליץ (חוט שני שבת ח"ד עמ' צה) שהדבר תלוי במנהג אותה המדינה האם לפעמים משתמשים בכוס שוב לאחר שטיפתה, שדוקא באופן זה אפשר לקדש עליה.

מאידך, הגר"ח"פ שיינברג (חידושי בתרא) צידד שאין פסול בכוס חד פעמית הואיל והיא כלי הראוי לקבל טומאה. וכן היקל הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"ג עמ' ע), וכן דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פמ"ז הערה נא, ארחות רבנו שם), שחייב שכוסות אלו מיוחדות לכך, ואנשים חשובים משתמשים בהן בסעודות חשובות, אפשר להשתמש בהן לכוס של ברכה.

ולענין כוס חד פעמית העשויה מנייר שמצוי הדבר שהמים מטפטים ממנה, דעת הגר"ש וואזנר (שם) שראוי להימנע מלהשתמש בה לכוס של ברכה, וכן דעת הגר"י קרליץ (חוט שני שם).

9 ולגבי נטילת ידיים כתב לעיל (סי' קנט ס"ק טו) שכיסוי כלים שהם חדים ואינם מקבלים רביעית שלא על ידי סמיכה, אינם נחשבים ככלי. אבל אם היו רחבים מתחילה ומקבלים רביעית, הרי הם כשרים משום שמשתמשים בהם לפעמים אף לקבל משקים. ויש מחמירים בזה אלא אם כן יחדם לקבלת משקים.

10 מלשונן משמע שאין צריך להתעטף בבגד עליון כשמברך בלא כוס. וכן כתב הערוך השלחן (ס"ד) שלא ראינו שנהגים ללבוש בגד עליון בשעת ברכת המזון. אמנם הגר"ח קניבסקי (דולה ומשקה עמ' ק"א) כתב שיש להיזהר ללבוש חליפה בשעת הברכה, וכ"כ

בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ג תשובה ג), ולדעת הגר"ח"פ שיינברג (חידושי בתרא) אם לובש סוודר יפה וכדו', נחשב גם זה לבגד עליון חשוב, ודעת הגרש"ז אויערבך (ותן ברכה עמ' יב) שעיקר ההקפדה היא על לבישת כובע, אך מנהג העולם ללבוש חליפה, אף כשמברך בלא כוס.

ולענין חגירת 'אבנט' בעת הברכה, ראה מה שהביא בפסקי תשובות (סי' קפג אות ז' הע' 26) מה שנהגו בזה. וכן ראה בשו"ת צ"ח אליעזר (ח"ג סי' יג) מה שהביא בשם האר"ז, בענין חבישת כובע בשעת האכילה, ובפרט בשבת יו"ט בשעת אמירת המירות. ולברך ברכת המזון כשאינו לבוש לגמרי [וכגון שנמצא בחוף הים], כתב בשו"ת אור לציון (שם) שצריך להתלבש כראוי בעת שמברך. מאידך, דעת הגרש"ז אויערבך (ותן ברכה עמ' ט), הליכות שלמה תפלה פ"ב ארחות הלכה הע' 73, שמי שנמצא בחוף הים יכול ללבוש חלוק ולברך.

ולברך ברכת המזון בבגדי לילה [פניג"ה], כתב בשו"ת אור לציון (שם) שאין ראוי לעשות כן. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (שם) שצריך להתלבש לגמרי כדי לברך ברכת המזון, ואף אין נכון לברך ברכת המזון בחלוק, ומ"מ מי שהוא חולה השוכב במיטתו יכול להקל ולכסות בחלוק את בגדי הלילה שלו.

11 ולענין ברכת מעין שלש, הובא (ארחות רבינו ח"א עמ' פד) שהגר"י קניבסקי היה נוהג ללבוש כובע כשבירך ברכה זו. וכתב הגר"ח קניבסקי (דולה ומשקה עמ' קכ) שכן ראוי לעשות. וכן כתב בשו"ת שלמת חיים השלם (סי' קפא) שלכתחילה ראוי ללבוש כובע אף בשאר ברכות. אמנם דעת הגרש"ז אויערבך (ותן ברכה עמ' יב) שהחומרות שנאמרו בברכת המזון, כגון ללבוש כובע וחליפה, וכן לברך מתוך הספר ולא בעל פה, אין העולם מקפידים בברכה מעין ג', ואולי משום שהחייב לברך ברכה זו בפחות מכדי שביעה אינו מדאורייתא לכל הדעות. וכן דעת הגר"ח"פ שיינברג (חידושי בתרא) שלא מצינו חיוב לבישת כובע בעת ברכת מעין שלש.

[שעה"צ ס"ק יד]

והוא לענובא אפלו בשעת הדחק¹².

12 ובאופן שהנקב רק מוציא משקה ואינו כונס משקה, התבאר בשו"ע לעיל (סי' קנט ס"א) ובמשנ"ב שם (ס"ק ח) לענין נטילת ידים, שהכוס כשרה בשעת הדחק.

ואם קידש על הכוס ואח"כ נמצא נקב בתחתיתה, דעת הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"ג עמ' ע) שאם יש רביעית יין בבקבוק שנמצא על השולחן, חל הקידוש על היין שבבקבוק, ויצא ידי חובת קידוש. וה"ה בנדון דידן לגבי זימון [וראה בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' מא אות א, סי' נג אות ב) מש"כ לדון בדברי השעה"צ].

[משנ"ב ס"ק טז]

לא יטל תפוס בכת"י-ידיים, רק יסידם מקדמים¹³.

13 וכן לגבי נתינת שתי ידיי על הפת בעת הברכה, כתב לעיל (סי' קסז ס"ק כג) שנכון שסיר את בתי הידים. ולענין לבישת כפפות בשעת התפילה, ראה לעיל סי' צא ס"ק יב במה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק טז]

ומגביהו וכו'¹⁴. כְּדֵי שְׂקִיָּה נְרָאָה תְּפוֹס לְכָל הַמְּסַבֵּין וְיִסְתַּלְּלוּ בּוֹי¹⁵. 14 ובאופן שיעור הטפה, כתב בתהלה לדוד (ס"ק ג) שעובי הכף או האצבעות מצטרפים לשיעור טפח. ובשלחן שלמה (לאב"ד מיר, המשך במילואים עמוד 33

הלכות ברכת המזון סימן קפג

ממנו: ה' ייש מי שאומר שאם המברך אשר (בלעז: מנצי"ו) אוהו הכוס בימינו (כ) שהוא שמאל כל אדם: ו' (כא) 'משפתנו לו כוס לברך לא ישים המברך. יתמסבין אין להם להשים (כב) משהתחיל המברך: לא מפניא בשעת שהוא מברך (כג) שצריכין לשמע ולהכין מה שאומר המברך, אלא אפלו בין ברכה לברכה (כד) אין להם להשים. ואם עברו ושחו בין ברכה לברכה בשעה שהמברך שותק מעט, יצאו. (הגה (כה) *אפלו אם שח המברך עצמו), לאכל אם שחו בשעה שהוא מברך (כו) לא יצאו: ז' (כז) נכון הדבר שכל אחד מהמסבין יאמר (ט) בלחש עם המברך (כח) כל ברכה וברכה ואפלו

באר הגולה
ט שגלי הלגט י שם
המקרא כ שם
התוספות ורענו יונה
ורא"ש ל שם
מ שגלי הלגט
וארנותימים בשם
רבי פיר

באר היטב

שומעין לו ומברכים דברים אחרים ובפרט בפעוה גדולות, וטוב מאד היה הדבר שלא לברך בזמן קל דאז תהי כ"א מברך בפני עצמו, משא"כ עכשו

(ט) בלחש. והפ"ח כתב דיותר טוב לשמע, וכ"פ בתשובת פנים מאירות סימן נו, ע"ש. ובש"ז כתב: הואיל בעו"ה שבאותו פעם שהמברך מברך בזמן אין

באור הלכה

* אפלו אם שח המברך עצמו. עין במשנה בריה"ה מה שכתבנו בשם יש אומרים, דאם שקה כדי לגמור בלה חוזר לראש ואפלו בין ברכה לברכה, והוא מהמגן אברהם, וכן כתב בגשמת אדם הלכות ברכות. והנה מה שפסק המגן אברהם אולי דברפת הפזון שאני מחמת דממצא בה דבר שהוא קיל מתפלה, דהינו היכא דברך ואחר כך מצא צואה במקום זה דנטמפו התוספות והרא"ש כמבאר סימן קפח, זה יש לדחות משום דכמה אחרונים סבירי שם דאין להקל בזה, וגם הרמב"ם בלקיטתו סובר כן כמו שכתבנו שם בסימן קפח, ומלבד זה נשארו על המגן אברהם שם בבאור הלכה בסימן סה בקשיא: אמנם מצד אחר יש לפקפק בזה, דהלא כתבנו שם בסימן סה דבכרית קריאת שמע אם שקה בין ברכה לברכה אינו חוזר, והכא הינו טעמא משום דמעבדין זה את זה, בלהו חשיבי כחד ברכה, וגם משום הא דפסק לקמן בסימן קפח סעיף י' דחוזר לראש, והטעם כתב שם הרא"ש דכלהו ג' ברכות דברפת הפזון חשיבי כאחת, וכן השתקמי שם בבאור הלכה. אף עתה שצרינו ה, אחר חפוש בספרים התבוננתי דגם זה לאו מלתא דפסיקתא היא, דלענין מעבדין זה את זה הלא ידוע לקמן בסימן קצד מה שכתב שם המגן אברהם בעצמו דלמב"ם לא פשיטא לה האי דין, ועין באבן העזר שם שכתב דגם להר"ף אין מעבדין זה את זה, וגם מה שכתבנו דכלהו ג' ברכות חשיבי כאחת והו דוקא להרא"ש ורי"ו, אבל פה פוסקים לא סבירא להו כותה בזה, כמו שכתבנו לקמן בסימן קפח בבאור הלכה, עין שם, ואם כן אין לנו דאיה בענינו לענין ברפת הפזון דאם שקה בין ברכה לברכה

משנה ברורה

ברכה (ט) כדי שיתברך הפעל-הכית: ה' (כ) שהיא שמאל כל אדם. ואם הוא שולט בשתי ידיו, (כ) אוהו כימין שהוא ימין כל אדם. ודע דמה דהזכיר מסעיף ד עד סעיף זה, הסכים בבאור הגר"א דהוא רק להדור מצדו לכתחלה: ו' (כא) משפתנו לו כוס, ועד (כב) אחר שתתוו, שהוא לאחר גמר ברפת-המזון(ט): (כב) משהתחיל המברך, אבל מקדם ראשין להשים אף שכבר נטל המברך הכוס בידו. ויש מן הפוסקים דסבירא להו להקמיר בזה, ונכון לחש לברכה: (כג) שצריכין לשמע וכו'. דהמברך מוציא אותם בברפת-המזון, ואם לא ישמעו לא יצאו: (כד) אין להם להשים. דכיון דשומע בעונה, הרי הם כמברך עצמו: (כה) אפלו. דהשיתיה שפינתים אינה מפסדת הברכות בדיעבד. ודע דמגן אברהם מציד דכל זה הוא דוקא בשיתיה בשוגג, אבל במזיד, אפלו בשיתיה מועטת ואפלו בין ברכה לברכה, חוזר לראש ברפת-המזון, וכמו בפי תפלה לעיל בסימן קיד סעיף ז: אמנם באליה וכה נשאר בדין זה בצריף עיין, וכן הכרענו לעיל בסימן סה במשנה ברורה בדיעבד אין לחזור (כג) אפלו כששח במזיד, ועין שם בבאור הלכה, אף לכתחלה יש לזהר בזה הרבה. ואם תהי בין ברכה לברכה שהוי מרבה שנה יכול באותו הזמן

לגמור (כד) כל ברפת-המזון מראש ועד סוף, אפלו אם לא שח כלל בינתיים, יש אומרים דצריך לחזור לראש ברפת-המזון; ודוקא אם השהי היה מחמת אנס, שהיה צריך לנקיטו או שהיה המקום אינו נקי, וכמבאר לעיל בסימן סה לענין קריאת שמע, והוא הדין כאן. ועין בבאור הלכה שכתבנו דאין דין זה ברור למעשה דחוזר בשביל שנהיה בין ברכה לברכה, אף אם שהוי בזה היה באמצע ברכה צריך לחזור, ורק לראש הברכה: (כו) לא יצאו. ותלוי בזה: דאם לא גמר המברך עדין את הברכה, (כז) חוזרין המסבין (כ) ומברכין בעצמן ממקום שפסקו לשמע ליד הברכה(ט), ואם גמר המברך (ס) את הברכה וכתנו לשמע, צריכין המסבין לחזור להתחיל הברכה וליברך בעצמן, (כח) דכיון שדלגו באמצע הרי כלא אמרוה כלל. וכל זה דוקא אם על-ידי השיתיה שבאמצע לא שמעו ודלגו דברים שהם מעקר הברכה, כמו ברית ותורה וכיצא בזה שהם לעבובא, כמו שכתוב בסימן קפח, אבל אם דלגו רק דברים שהם שלא מעקר הברכה, יצאו בדיעבד ואינם צריכים לחזור בשביל זה; וכל-שכן אם לא דלגו כלל, כגון שהמברך עצמו שח או באמצע ושחו גם הם, אף דבזואי שלא בדין עשו, מכל מקום בדיעבד יצאו (כט) ואינם צריכים לחזור: ז' (כז) נכון הדבר. הינו, אף דמדינא היה יותר נכון שישמעו המסבין כל הברפת-המזון מפי המזמן והוא יוציאם בברכתו ובעצמן לא יברכו כלל, מכל מקום בעבור (ל) שצוי בעוונותינו הרבים שהמסבין מסיחין דעתם ואינם כמזנין לברך המברך כלל, ונמצא שחסר להם ברפת-המזון לגמרי ומבטלין עשה דאורייתא בנדים, לכן נכון פה"ס יותר שהמסבין יאמרו בעצמן בלחש כל מלה ומלה עם המברך כדי שיברכו יחדיו, ונקרא על-ידי זה ברפת זמון, ומתקנים מה שאמר הכתוב "גדלו לה" אתי גרומקמה שמו יחדיו", דמנה ג' סינין ברפת זמון, וכמו שכתבנו לקמן [בסימן קצב במשנה ברורה]: (כח) כל ברכה וברכה.

שער הציון

(ט) ומפילא מתברכת גם האשה, וכמו שאמר שם עילא בהקדמת דף נא עמוד ב. אף מסתפקא אולי עולא פליג על עקר הדין דבריתא דיש אומרים משגרו לאשתו, דכיון שהיא שותה מפילא מתברכת גם היא, ובין הפוסקים נקטו להאי דינא, הוא הדין באורח אצל בעל-הבית, ואפשר דנה היה גב-כ"ן טעמו של רב נחמן שאמר: נשדר לה מר פסא לילתא, וצריך עיין: (כ) פרי-מגדים: (כא) שמקדם, הכל בכלל מה שאמר: אין מסיחין על כוס של ברכה: (כב) מגן אברהם ועוד איזה אחרונים: (כג) אפלו כששח באמצע ברכה: (כד) וכמו לענין קריאת שמע ושאר דברים דבעינן דוקא שיהיה מתחלטה ועד סופה, כנ"ל בסימן סה במשנה ברורה; ולכאורה אין לשער רק כדי לגמור הג' ברכות דאורייתא, ולא דמא לברפת קריאת שמע ודבשהה פקריאת שמע משערנין אף בהם, דהם נחמנו לקריאת שמע, אבל ברכה רביעית שבברפת-המזון בפני עצמה היא ותחנה אחר כך בשביל הרוגי ביתר, פדאיתא ביש"ס, ואדרבה קבעו שיענה בעצמו אמן אחר ברכה שלישית להראות שכאן הוא גמר ברכות, וצריך עיין: (כז) דלא גרע זה מאם דלג באחת מג' ראשונות של תפלה באמצע, דנקמא לן לעיל בסימן קיד סעיף ו' דאם נזכר קדם שסיים הברכה אין צריך לחזור לראש הברכה, ורק יקרא לתמן המצות: (כז) או שהמברך בעצמו יחזור בשבילן לומר מקום שפסקו לשמע: (כ) מאמר-מודכי, עין שם דמצודת כן, ועין שם עוד שכתב דאם התחיל המברך לומר ברכה שלאחריה, הם צריכים לחזור לראש ברפת-המזון, ולא השתקמי דין זה להלכה משום דהוא אויל לפי מה שכתב המגן אברהם בסימן קפח בשם הרא"ש דכלהו ג' ברכות חשיבות כאחת, מה שאין כן לפי מה שהבאנו שם משארי ראשונים דלא סבירא להו כן, אף בזה אין צריך לחזור רק להתחיל אותה ברכה שדלגו בה לשמע: (כח) מה שאין כן כשלא גמר המברך עדין הברכה לא מקרי דלוג באמצע שיפסיד על-ידי זה ראש הברכה: (כט) ולפי מה שכתוב בסעיף ז' דיש לנהג לומר בעצמו עם המברך בלחש, וכמו שאנו נוהגין, אף אם לא שמעו דברים שהם מעקרי הברכה מהמברך אין להקפיד על זה, בין שאמר בעצמו בלחש ולא דלג מהברכות: (ל) ש"ז:

מילואים

הלכות דברים הנזקקים בפסוקה סימן קפא קפב

המשך מעמוד קודם

המוזן אינה טעונה כוס, ואף עתה שהיין מצוי לא השתנה המנהג מחמת כמה טעמים. והמברך על הכוס בברכת המוזן, יתנה שהוא עושה כן בלי נדר ובדין הנהגה טובה.

4) אכן, כשמברכים בדימון בתשעת הימים, כתב לקמן (סי' תקנא סי' ק עא) שאין לברך ברכת המוזן על כוס אפי' בשלשה, כיון שיש פוסקים שסברו שגם שלשה שאכלו אינם צריכים כוס, ובאופן זה יש לסמוך עליהם.

חיים (לבעל החזות יאיר סי' רעד), שעל כל פנים בשבת יש להקפיד על זה. אמנם בשם החזו"א והגרי"י קניבסקי הובא (ארחות רבנו ח"א עמ' פג), שלא היו נוהגים לברך על הכוס אף בשבת, ואפילו כשהיה זימן בשלשה, ובשרית אגרות משה (י"ד ח"ג סי' נב אות ג) כתב, שאף על פי שישנה מעלה לברך על הכוס בשלשה, מ"מ אין חיוב בדבר, ואף כשמברכים בעשרה, שכיון שכמה מאות שנים לא נהגו לברך על הכוס מחמת שלא היה היין מצוי, נחשב הדבר כאילו נפקס אצלנו שברכת

הלכות פרכת המוזן סימן קפב

המשך מעמוד 172

שם), שאף על פי שלכתחילה אין להבדיל על בירה שחורה, מ"מ בדיעבד נחשבת אף היא 'חמר מדינה'. מאידך, בשרית אור לציון (שם) כתב, שבירה שחורה נחשבת 'חמר מדינה', כיון שמבשמת היא וגורמת לשכרות, וכן דעת הגר"פ שיינברג (שם).

ולגבי חלב, כתב לקמן (סי' רעב סי' כה וסי' רצו סי' ט) שאין להבדיל עליו כיון שאין לוקחים אותו למשקה. והוסיף הגרש"ז אויערבך (משנ"ב ביצחק יקרא סי' רעב שם) שאפילו במקומות שרגילים בשתיית חלב, מ"מ אין הוא נחשב להם כחמר מדינה, משום שאינם שותים אותו אלא לצרכי בריאות אך לא מחמת חשיבותו.

וראה לעיל סי' ז שהבאנו דעת החזו"א, שבזמנינו אין חשיבות של 'חמר מדינה' לשאר משקים.

ארתו כביבוד בשמחות וכיוצא בזה, נחשב הוא 'חמר מדינה'. מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (ספר זכרון דרוו יקרא שם), שקפה אינו נחשב 'חמר מדינה'.

[משנ"ב סי' ז]

ואינו ראוי עוד לברך עליו.

12) ובטעם הדבר שאין לברך על כוס פגום, כתב הלבוש (סי' א) שהפגימה היא כמו מום בבהמה, שעל כך נאמר "הקריבוהו נא לפחותך" וגו'. ובמג"א (סי' י) משמע שהפגימה היא כעין פגימת המבת, ולכן אם מוסיף לו יין או מים הרי הוא כסתומת החיסרון וחורר להכשור.

ואם אינו חיוב לברך על הכוס, אלא שמ"מ מחמיר לעשות כן, צידד הערוך השלחן (סי' שבעצור כזה אין הוא צריך להקפיד על הכוס שלא תהיה פגומה.

ודעת הגרי"נ קרליץ (שם) שלגבי 'קפה שחור' יש לדון בזה, אבל כשהוא עם חלב דאי אינו נחשב 'חמר מדינה'. ובשעת הדחק שאין יין או מיץ ענבים, אפשר להקל כשהוא בלי חלב.

וראה בספר תשובות והנהגות (ח"ד סי' עז) שכן היה מנהג הגרי"ז בשעת הצורך להבדיל על תה או קפה. וכן כתב בשרית ציץ אליעזר (ח"ח סי' טז) בשם האדר"ת (קונטרס עובר אורח) שהרבה גאונים נהגו להבדיל על תה וקפה מתוקים, מאחר והדרך לכבד בהם אורחים.

ולענין 'בירה לבנה', דעת הגרי"נ קרליץ (חוט שני ח"ד שם), שאף על פי שבחוף לארץ היתה נחשבת 'חמר מדינה', ופעם היתה נחשבת כן אף בארץ ישראל, וכן הורה בזמנו החזו"א, מ"מ לאחר זמן חזר בו החזו"א, משום שבמקום שהיין מצוי, אין לשכר דין 'חמר מדינה' (ראה גם בספר דינים והנהגות פ"א אות טז), ועוד הוסיף שם הגרי"נ קרליץ, שהיום אין מצוי כלל שישתו משקה זה בשמחות אלא מעט. ומ"מ בשעת הדחק, דדיינו כשאין יין או מיץ ענבים, אפשר להקל בזה. מאידך, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה שם, דבר הלכה אות טז), שבירה לבנה נחשבת 'חמר מדינה', וכן כתב בשרית אור לציון (ח"ב פ"כ תשובה יט), וכן דעת הגר"פ שיינברג (חידושי בתרא עמ' רצד).

ולענין 'בירה שחורה', דעת החזו"א (הובא בחוט שני שם) שאינה 'חמר מדינה', וביאר הגרי"נ קרליץ (שם), שאין היא משקה חשוב, כיון שמעורבים בה מים מתוקים. דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה

ואם יש לפניו יין פגום או 'חמר מדינה', כתב לקמן (סי' רצו סי' יא ובשעה"צ שם סי' יג) שחלקו הפוסקים בזה, וכתב שדעותיהם שקולות.

הלכות פרכת המוזן סימן קפג

המשך מעמוד 174

המוזן בסעודת שבע ברכות. מאידך, הערוך השלחן (סי' קצ סי' ז) כתב שהמנהג הוא להחזיק את הכוס עד 'הרחמן', וחזרו ונטלו בידו בשעת הברכה (וראה מה שכתבנו לקמן סי' רא סי' ה שיתכן שברכת האורח היא בכלל ברכה רביעית, ויש לדון האם גם לענין אחיות הכוס).

[משנ"ב סי' ז]

מן הברכה.

16) ואף על פי שכתב לקמן (סי' קפה סי' א) שהמדקק יזהר לברך ברכת המוזן מתוך הספר ולא בעל פה, התבאר בשלחן הטחור (סעי' יב) שזה דוקא במי שאינו מברך על הכוס.

סי' ז) כתב שבכוס שיש לה בסיס גדול, די לשער מתחתית בית הקיבול, ואין צריך לשער מתחתית הבסיס.

15) ולענין עד מתי יש להחזיק את הכוס, כתב השערי תשובה (סי' קצ על השו"ע ס"ד) בשם החכם צבי, שיש לאחוז את הכוס עד לאחר ברכת בפה"ג, וכן כתב הכף החיים (סי' יט). וכן כתב בשרית שבט הלי' (ח"א סי' רה על השו"ע סי' קצ) שמנהגו לאחוז את הכוס עד שמברך עליה בפה"ג, מלבד בסעודה שלישית בשבת שמניחו לאחר ברכה רביעית כיון שממילא אין שותים את הכוס לאחר ברכת המוזן. וראה עוד מה שכתב שם (ח"ט סי' ער אות ב) לענין אחיות כוס ברכת

מילואים הלכות פְּרֵכַת הַמְּזוּזַן סִימָן קפג המשך מעמוד קודם

והוסיף, שמימי כשיש אפשרות עדיף לכתחילה להביט בכוס, כמבואר בגמ'. והמברך בשבת על כוס של ברכת המזון ואין לו אור, הסתפק בשעה יצ לקמן (סי' רעו ס"ק כח) אם מותר לו לומר לנכרי להדליק את האור כדי שיוכל להסתכל בכוס, לדעה הסוברת שמותר לומר לנכרי לעשות מלאכה האסורה מהתורה לצורך מצוה, וכתב שלפי דעת הרמ"א שם שסובר שיש להחמיר באמירה לנכרי [במלאכה גמורה] אפילו לצורך מצוה במקום שאין צורך גדול, בודאי יש להחמיר בזה.

וכן לענין עצימת עיניים בשעת ברכת המזון כדי לכוון בברכות, צידד המור וקציעה (כאן) שמי שמברך על הכוס, צריך להביט בכוס ואין לו לעצום את עיניו [ושלא כמו לגבי תפילת שמו"ע, לעיל סי' צה ס"ק ה]. וכן התבאר בכף החיים (ס"ק ל) שמי שאינו מברך על הכוס יעצום את עיניו. ואולם מי שאינו יודע את נוסח הברכה בע"פ וצריך לאומרה מתוך סידור, דעת הגר"צ קרליץ (חוט שני חיד פפ"ה ס"ק ה) לענין קידוש, שאינו צריך להביט בכוס, משום שאין בכך הסחת הדעת מהקידוש.

הלכות פְּרֵכַת הַמְּזוּזַן סִימָן קפד המשך מעמוד 178

פרס, שכיון שאדם שבע אפילו כשאוכל מעט מעט, מיקרי זשבעת' ובשעה יצ שם (ס"ק י) הן שאפשר שאף לענין חיוב ברכת המזון דאורייתא צריך שיהיה בגדר אכילה, שהרי מלבד זשבעת' צריך שיהיה גם זאכלת', ובלא שתהיה אכילת כזית תוך כדי שיעור אכילת פרס, לא תיחשב כאכילה. וסיים שאולם אם אכל כזית אחד בכדי אכילת פרס, בודאי חייב לברך מהתורה ממה נפשך. וקטן שאכל כזית ביותר מכדי אכילת פרס, צידד הגר"ש והאזנר (קובץ מבית לוי ח"ה עמ' קא) שיכול לברך [ולענין קטן שאכל פחות מכזית, ראה מה שכתבנו לקמן סי' קפו ס"ק ד]. ומי שצמא לשתות בשעת הסעודה, כתב הרמ"א לקמן (סי' קצו ס"ד) בשם יש אומרים שאינו חייב בברכת המזון מן התורה אם אינו שותה. וכתב החו"א (א"ח סי' כח ס"ק ב), שלפי זה מי שהיה צמא קודם ברכת המזון ולאחר ברכת המזון שתה [אפילו לאחר זמן אם עיכבו דבר מלשתות לאלתר], יתחייב לברך אחר כך מן התורה, כי קודם לכן לא היה מחייב בברכת המזון אלא מדרבנן, והוסיף השו"ת הלכות (כאן ס"ב), שלפיכך יש להיזהר שלא לבוא לידי כך. וראה מה שכתבנו להלן בביה"ל ד"ה בכזית.

לספק ברכות, ואכל כחצי ביצה או פחות הרבה משליש ביצה [ולענין פת, נכון לכתחילה שיאכל כביצה, משום הברכה שברך בתחילה על נטילת הידיים]. ולענין השיעור בזמנתו, ראה מה שכתבנו שם, וכן בסי' רי ס"ק ב. לענין פת סופגנים שנתפחה עד שאין האוירים שבה מורגשים, כתב לקמן (סי' רי ס"ק א) שהאוכל כזית ממנה כמות שהיא, אינו מברך, שהרי לפי האמת לא אכל כזית, אמנם בשעה יצ לקמן (סי' תפו ס"ק ז) כתב, שפת ספוגית שהיא רכה ועשויה כספוג, משערים אותה כמות שהיא, וראה מה שכתבנו על המשגיב שם (סי' רי ס"ק א וסי' תפו ס"ק ג). ולענין כזית שנצטמק ונתמעט משיעורו, כתב לקמן (סי' רי שם) שאין מברכים עליו אלא אם כן חזר לשיעורו. ובגדרי צירוף האכילה לענין חיוב ברכה אחרונה, כתב לקמן (סי' רי ס"ק א) שצריך לאכול כזית בכדי אכילת פרס, שאם לא כן אין תחילת האכילה מצטרפת לסופה. והוסיף [בשם הפמ"ג], שכל זה הוא רק לענין שיעור כזית, אבל לענין חיוב ברכת המזון מדאורייתא ששיעורו הוא בכדי שביעה, אין צורך לאכול הכל תוך כדי אכילת

הלכות פְּרֵכַת הַמְּזוּזַן סִימָן קפה קפו המשך מעמוד 180

[שעה יצ ס"ק א] דאי אכלו פחות מכדי שביעה בודאי יכולה האשה להוציא³.
3) ואפילו אשה שלא אכלה כדי שיעור שביעה, אלא שיעור כזית בלבד, כתב בספר בית ברוך (על החיי אדם, כרך ג עמ' קיח) שיכולה להוציא את האיש שאכל פחות מכדי שביעה, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (בירור הלכה מהדו"ת כאן), וראה שם מה שכתב לבאר בטעם הדבר שאין דין אשה כדיון קטן שאכל פחות מכדי שביעה, שלגבי כתב המשגיב להלן (ס"ק ז) להחמיר בדבר.
[ביה"ל ד"ה ומוציאת] היגד קגון שאמרו ברית ותורה⁴.
4) והחו"א (א"ח סי' כח ס"ק ז) הקשה, שכיון שאינו חייב בברית ותורה איך יוכלו להוציא את האנשים שחייבים, וצידד לבאר, שכיון שמן הדין גם מי שלא אכל יכול להוציא את חברו, מצד דין 'ערבות', ורק שצריך שהוא יהיה בר חיובא במצוה זו, לפיכך אם נשים חייבות בברכת המזון מהתורה יכולות הן לברך וגם לומר ברית ותורה עבור האנשים, וכל שכן לדעת הסוברים שברית ותורה אין מעכבין אלא מדרבנן (ראה בביה"ל לקמן סי' קפו ס"ג ד"ה מחזירין).

1) וגר, כתב השו"ע הרב (ס"א) שהוא חייב בברכת המזון מדאורייתא, משום שנכנס לדת ישראל ונלה עליהם ונטפל אליהם ונחשב כאחד מהם לכל המצוות הנהגות בהם, וכיון שלישראל ניתנה הארץ למורשה, נתחייב גם הוא במצוה זו כאילו ניתנה הארץ גם לו, מה שאין כן בנשים שנחשבות כעם בפני עצמו. והגר"ח"פ שיינברג (חידושי בתרא) ביאר, שגר חייב בברכת המזון מדאורייתא, משום שאף הוא מצאצאיו של אברהם אבינו שהיה לו חלק בארץ [וראה במשגיב לעיל (סי' נג ס"ק ג) שהביא כעין זה לענין אם גר יכול להיות שליח ציבור].
[משגיב ס"ק ג] נקטינן דאין מוציאות את האחרים שאכלו כדי שביעה².
2) ומבואר, שאף שיש ספק אם מחויבות הן מן התורה, מימי אין יכולות להוציא את האנשים המחויבים מן התורה בתורה ודאי. ואף שכתב לעיל (סי' קפד ס"ק יד) שמי שמברך ברכת המזון שנית מטעם ספק, מוציא אחרים שאכלו כדי שביעה המחויבים בברכת המזון בתורת ודאי, ביאר הגר"ח"פ שיינברג (חידושי בתרא) ששם יש חיוב ודאי והספק הוא אם נפטר, מה שאין כן כאן שעצם החיוב הוא בספק.

